

ВІДПОВІДНІСТЬ СТАТИСТИЧНИХ КЛАСИФІКАЦІЙ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПОБУДОВИ ЕКОНОМІЧНИХ РАХУНКІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Розглянута необхідність гармонізації міжнародних та вітчизняних статистичних класифікацій як запорука побудови економічних рахунків сільського господарства.

Ключові слова: статистичний показник, система національних рахунків, економічні рахунки сільського господарства.

В умовах інтегрування України у світову економічну систему питання інституціонального забезпечення цього процесу набувають особливого значення. Ефективність розвитку міжнародних економічних відносин нашої країни залежатиме від погодження дій не тільки з іншими країнами, а й з їхніми об'єднаннями через систему міжнародних організацій.

У даний час Україна робить спроби проводити активний діалог з світовою спільнотою. Проте для того, щоб ми були почуті, насамперед, потрібно задовольнити інформаційну функцію, пов'язану з наданням членам організації (Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку) обумовленої раніше інформації у вигляді статистичних зведень, коментарів, тематичних або галузевих оглядів, щорічних звітів та ін. А для цього в першу чергу необхідно гармонізувати основні статистичні класифікації України та світової спільноти.

Відомі науковці, такі як С.С.Герасименко [1], А.В. Головач [1], А.М. Єрина [1], Р.М. Моторін, О.Г. Осауленко [2], Н.О. Парфенцева [3;4] та інші, в своїх працях приділяли багато уваги дослідженню питань цих питань та зробили значний внесок у розвиток статистичних класифікацій, але залишаються недостатньо дослідженими, потребують подальшої розробки теоретичні й методичні аспекти щодо побудови економічних рахунків сільського господарства.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета статті — проаналізувати існуючі статистичні класифікації у контексті можливості виконувати статистичними органами інформаційну функцію, пов'язану з наданням членам

міждержавних організацій обумовленої раніше інформації у вигляді статистичних зведень та коментарів при побудові економічних рахунків сільського господарства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Статистичні показники, як відомо, об'єктивно характеризують явище (об'єкт), що вивчається, лише в тому разі, коли сукупність, з якої отримано інформацію, є статистично однорідною. Щодо однорідності, то за кількісною ознакою існують статистичні критерії для відокремлення однорідних сукупностей. Інша справа — якісна ознака. Формування однорідних сукупностей за якісною ознакою потребує попереднього погодження про елементи, які будуть віднесені до того чи іншого класу (групи), щоб будь-хто однозначно міг провести цю роботу чи зрозуміти результати групування. Для цього розробляють класифікацію про віднесення одиниць спостереження до певних класів. На відміну від групувань, класифікації передбачають більш повний, розширений поділ сукупності об'єктів, складання переліку, що розглядається як статистичний стандарт і здебільшого затверджується центральним статистичним відомством.

Головною з національних статистичних класифікацій є Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД).

Запровадження Класифікації видів економічної діяльності розпочалося з 1 липня 1997 року. З цього моменту втратив чинність Загальний класифікатор галузей народного господарства (ЗКГНГ), який діяв ще з часів Радянського Союзу. Для фахівців зі статистичних органів розроблено перехідні ключі між старою та но-

Класифікації	Рівень угруповання					
	1	2	3	4	5	
ISIC (Rev. 3) ООН	17 секцій	60 розділів	159 груп	292 класи		
NASE (Rev. 1) ЄС	17 секцій	31 підсекція	60 розділів	222 групи	503 класи	
КВЕД Україна	17 секцій	31 підсекція	60 розділів	222 групи	503 класи	727 під-класів
Структура коду КВЕД	"А" – "Q" "CA – CB" "DA – DB"	XX 01 – 99	. X .1 – 9	X 1 – 9	. X .0 – 9	

Рис. 1. Порівняння класифікацій ISIC, NASE та КВЕД

вою класифікаціями.

Під час розроблення КВЕД за основу було взято Класифікацію видів економічної діяльності (NASE) Статистичної Комісії Європейського Союзу та Міжнародну стандартну галузеву класифікацію видів економічної діяльності (ISIC) Організації Об'єднаних Націй. Рівень гармонізації (узгодження методологічно та кодами) Класифікації видів економічної діяльності з ISIC та NASE показана на мал. 1.

Запровадження Класифікації видів економічної діяльності в Україні забезпечило:

- можливість порівняння національної статистичної інформації з міжнародною;
- реєстрацію та облік підприємств і організацій за видами економічної діяльності у Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій;
- складання міжгалузевого балансу виробництва та розподілу товарів і послуг відповідно до системи національних рахунків;
- проведення статистичних обстежень економічної діяльності підприємств та організацій і аналіз статистичної інформації на макро- та мікрорівнях;
- застосування єдиної статистичної термінології та визначень щодо статистичних одиниць, прийнятих у Європейському Союзі.

Але це лише перші кроки на шляху гармонізації статистичних класифікацій. Наступним, на нашу думку, повинні стати удосконалення системи національних рахунків та побудова в Україні системи економічних рахунків сільськогосподарства.

Сільськогосподарський розвиток, як і багато інших видів діяльності, також став комплексом та об'єднує велику кількість окремих але

взаємопов'язаних питань. У багатьох країнах, що розвиваються, значна частка сільськогосподарських земель перебуває у формі малих та неприбуткових землеволодінь. У більшості таких країн населення зростає. Незважаючи на те, що нові робочі місця можуть бути створені у несільськогосподарському секторі, відсоток зайнятості може значно відставати від зростання населення, що спричинить зростання бідності. Дуже часто ресурси, що знаходяться у розпорядженні первинних сільськогосподарських працівників, зменшуються. З одного боку, робітник має слідувати традиційним технологіям виробництва, в той час, як з іншого боку, економіка підвищує свої вимоги до виробництва продовольства. В економіці може спостерігатися також така ситуація, коли ціни на продукцію високі, а доходи фермерських господарств — низькі. Недостатній закордонний обмін часто використовується для оплати продовольчого імпорту. Тваринництво та рибна промисловість розвиваються неадекватно через брак ресурсів. У наявності спостерігається значний тиск на землю. Праця відходить від сільськогосподарської галузі не через механізацію фермерських робіт, а через невизначеність та брак ресурсів. Високий ризик веде до недостатнього кредитування сільськогосподарської галузі. Маркетингові системи, транспортування та комунікаційні сітки є неадекватними. Ці фактори у поєднанні із соціальними факторами, перешкоджають комерціалізації сільського господарства. У країнах, забезпечених лісовими ресурсами, урядова політика часто не може забезпечити максимальну користь та ефективне використання ресурсів. Це спричиняє економічні та фіскальні втрати та сприяє втратам лісових ресурсів. Мало які ресурси віддаються на розвиток екосистем та збереження природних ресурсів. Список проблем можна було б продовжити і далі, проте він вже і так достатньо довгий для того, щоб продемонструвати комплексну та взаємопов'язану природу проблеми. В даній ситуації той, хто приймає рішення, має дуже мало надійних даних чи доступної інформації для аналізу. Для вирішення таких проблем необхідна інформаційна система, яка була б тісно пов'язана з різними аспектами сільськогосподарства і демонструвала місце та роль сільськогосподарства в загальній економіці. SEAFa має на меті задовольнити ці потреби. Окрема система економічних рахунків для

взаємопов'язаних питань. У багатьох країнах, що розвиваються, значна частка сільськогосподарських земель перебуває у формі малих та неприбуткових землеволодінь. У більшості таких країн населення зростає. Незважаючи на те, що нові робочі місця можуть бути створені у несільськогосподарському секторі, відсоток зайнятості може значно відставати від зростання населення, що спричинить зростання бідності. Дуже часто ресурси, що знаходяться у розпорядженні первинних сільськогосподарських працівників, зменшуються. З одного боку, робітник має слідувати традиційним технологіям виробництва, в той час, як з іншого боку, економіка підвищує свої вимоги до виробництва продовольства. В економіці може спостерігатися також така ситуація, коли ціни на продукцію високі, а доходи фермерських господарств — низькі. Недостатній закордонний обмін часто використовується для оплати продовольчого імпорту. Тваринництво та рибна промисловість розвиваються неадекватно через брак ресурсів. У наявності спостерігається значний тиск на землю. Праця відходить від сільськогосподарської галузі не через механізацію фермерських робіт, а через невизначеність та брак ресурсів. Високий ризик веде до недостатнього кредитування сільськогосподарської галузі. Маркетингові системи, транспортування та комунікаційні сітки є неадекватними. Ці фактори у поєднанні із соціальними факторами, перешкоджають комерціалізації сільського господарства. У країнах, забезпечених лісовими ресурсами, урядова політика часто не може забезпечити максимальну користь та ефективне використання ресурсів. Це спричиняє економічні та фіскальні втрати та сприяє втратам лісових ресурсів. Мало які ресурси віддаються на розвиток екосистем та збереження природних ресурсів. Список проблем можна було б продовжити і далі, проте він вже і так достатньо довгий для того, щоб продемонструвати комплексну та взаємопов'язану природу проблеми. В даній ситуації той, хто приймає рішення, має дуже мало надійних даних чи доступної інформації для аналізу. Для вирішення таких проблем необхідна інформаційна система, яка була б тісно пов'язана з різними аспектами сільськогосподарства і демонструвала місце та роль сільськогосподарства в загальній економіці. SEAFa має на меті задовольнити ці потреби. Окрема система економічних рахунків для

сільського господарства та продовольчої сфери пропонується з наступних причин.

Базові потреби населення у продовольстві, паливі, притулку забезпечуються комбінацією діяльності сфери сільськогосподарської діяльності, рибної промисловості та лісового господарства. Директивні органи потребують зрозумілого інтегрованого бачення системи як одного цілого, для того щоб наголосити на важливості предмета та забезпечити оптимальне використання ресурсів у довгостроковому періоді.

Сільськогосподарська діяльність, за визначенням Міжнародного стандарту промислової класифікації (ISIC) за підрозділами 01,02 та 05, охоплює рослинництво, тваринництво, лісове господарство та рибну промисловість, проте для щоденного прийняття рішень директивні органи та планувальники вимагають інформацію стосовно багатьох сфер для того, щоб мати отримати зрозумілу картину. Ці сфери включають доступність продовольчого виробництва, вплив продовольчої та сільськогосподарської діяльності на екосистеми та поточний стан природних ресурсів.

Планування вимагає інформації стосовно багатьох тем, таких як участь робочої сили, розвиток та дослідницька діяльність, агропромисловості, управління та виробництво засобів, баланс торгівлі та баланс оплати, зношуваність природних ресурсів та вплив на інші сектори.

Сільське господарство, будучи важливою частиною економічної діяльності, визнається у класифікаціях економічної діяльності ISIC та SNA окремою діяльністю. Проте "Продовольче виробництво" специфічно ніяк не визначається. Продовольче виробництво в ISIC висвітлюється як поєднання економічної діяльності, що охоплює сільське господарство, лісове господарство, рибну промисловість та виробництво (переробка продовольства).

Оскільки SEAFА було створене для задоволення аналітичних потреб та вимог для формулювання планів та політики, пов'язаних із продовольчою сферою та сільським господарством, вважаємо за необхідне будувати в Україні SEAFА (що включає п'ять рахунків і використовує формат рахунків, рекомендований SNA 1993 р.). Кожний з цих рахунків забезпечує відповідний економічний індикатор для спостереження за специфічними явищами (табл. 1).

Таблиця 1. Перелік економічних рахунків сільського господарства та економічних індикаторів, що їм відповідає

ТИП РАХУНКУ	ЕКОНОМІЧНИЙ ІНДИКАТОР
Рахунок виробництва	Додана вартість, що походить з економіки
Рахунок утворення доходу	Частка прибутку підприємства, що оплачує додану вартість
Рахунок використання доходу	Баланс основного прибутку, що накопичується підприємцем
Рахунок товарів та послуг	Класифікація продуктів (та імпорту) за використанням
Рахунок капіталу	Формування капіталу та джерело його фінансових ресурсів/зовнішнього сприяння

Доступність продовольства та споживання можна виразити у фізичних величинах продовольства чи у харчовому рівні, який забезпечується спожитим кошиком благ, що виражається у калоріях(кількість), протеїнах(грамах), жирах(грамах) і т.д., для специфічного аналітичного використання.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Роль економічного обліку полягає не тільки у забезпеченні економічних індикаторів, але й у забезпеченні емпіричного матеріалу для аналізу і моделювання потреб політики розвитку планування. Структуру економіки можна побачити чіткіше крізь деталізовану інформацію, а не крізь звіт по сукупності. Таким чином, для того, щоб мати економічні рахунки з великою аналітичною здатністю чи здатністю до моделювання, слід використовувати відповідні методи класифікації та мати достатньо деталізовані дані. Гарно організована основна база може стати в пригоді великій кількості користувачів.

Література:

1. Герасименко С.С., Головач А.В., Єріна А.М. та інш. Статистика: підручник/ За ред. д.ек.н. Герасименко С.С. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 200. — 457 с.
 2. О.Г. Осауленко Національна статистична система: стратегічне планування, методологія та організація: монографія / О.Г. Осауленко — К.: ДП "Інформ.-аналіт.агентство", 2008. — 415 с.
 3. Парфенцева Н.О. Міжнародні статистичні класифікації в Україні. Впровадження і використання: навч. посіб. — К.: Основи, 2000. — 351 с.
 4. Парфенцева Н.А. Международные и национальные статистические классификации: методология, опыт, проблемы / НИИ Статистики Госкомстата Украины. — К., 2000. — 358 с.
- Стаття надійшла до редакції 04.01.2011 р.*